

Moses Hess'in Roma ve Kudüs Adlı Eserinde Kudüs'ün Yeri ve Dönemin Filozoflarının Siyonizm Anlayışına Etkisi

Miray HALLAK

<https://orcid.org/0000-0003-4220-1882>

miray.alhallaq asbu.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi, Ankara, Türkiye

Öz

“Komünist Haham” olarak tanınan Moses Hess (1812–1875) Alman sosyalizminin ve politik Siyonizmin kurucusu olarak nitelenen bir düşünürdür. Öyle ki Theodor Herzl “Bizim denediğimiz her şey onun eserinde zaten mevcuttur.” demiştir. Moses Hess'in *Roma ve Kudüs* başlıklı çalışması “Yahudilerin Filistin’de Toplanması Çağrısı”dır. Hess, siyasi fikirleri nedeniyle Almanya’dan sürüldükten sonra Kudüs’e göç etmiş ve burada siyonizmin felsefi temellerini kurmak için çalışmalarda bulunmuştur. Kudüs’te yaşaması onun felsefesini şekillendirmesinde etkili olurken aynı zamanda bazı Yahudi düşünürleri Kudüs’e gelmeleri için teşvik etmiştir. Katı bir sosyalist olan Hess, Marx’ın “Din kitlelerin afyonudur.” düşüncesinin kaynağı olarak gösterilmektedir. Hegel’in insan anlayışından ve diyalektiğinden oldukça etkilenmiştir. 1845’e kadar Yahudi karşıtı ve önde gelen bir Alman milliyetçisi olan Hess, Kudüs’e yerleştikten sonra kaleme aldığı *Roma ve Kudüs* adlı eserini *teshuvah* (tövbe) kavramı üzerine kurmuş, Yahudiliğe ve Yahudi halkına özel bir bağ ve incelikte bağlandığını ifade etmiştir. Fakat eser incelendiğinde Hegelci diyalektik anlayışında ciddi bir değişikliğin olmadığı görülmektedir. Hess eser boyunca Hegel’in yanı sıra Spinoza, Schopenhauer gibi düşünürlerle birlikte Maimonides, Moses Mendelssohn, İbn Cebirol, Zvi Hirsch Kalischer gibi isimlerden de söz etmiştir. Hess düşünceleriyle Martin Buber, Theodore Adorno, Walter Benjamin, Lev Shestov gibi isimleri de etkilemiştir. Tarihe damga vurmuş olan bu yaklaşım, kendi döneminde, önde gelen Yahudi düşünürlerin fikirlerini bir potada eritmeye çalıştığı izlenimi vermektedir. Döneminin düşünürleri tarafından “başarısız bir sosyalist” olarak görülen Hess’in sistem kurma idealini Kudüs’e taşıyarak Siyonizm fikri üzerine tatbik etmeye çalıştığını düşünmek mümkündür. Toplumu tanıma konusundaki yeteneği, onun kapsayıcı bir anlayış geliştirmesinde ve Yahudi halkı tarafından kabul görmesinde etkili olmuştur. “Neresi iyiye, orası vatandır.” görüşünü reddederek Kudüs ve Filistin’in Yahudi toprağı haline gelmesi gerektiğini savunmuştur. Yahudi kültürünün dışarıdan bir zorlama ile değil içeriden değişmesi gerektiğini belirten Hess’in Kudüs’te yaşamış olması bu görüşünde etkili olmuş olmalıdır. Altı çizilmesi gereken diğer bir nokta, Almanya’daki Yahudilerin toplumda nasıl yer edindiğini gördükten sonra Kudüs’teki Yahudi toplumu ile karşılaştırmaya gidebilme imkanını edinmiş olmasıdır. Bu çalışmada, Hess’in *Roma ve Kudüs* eserini şekillendirirken Kudüs’teki Yahudi topluluğu ile kurduğu bağlar, Kudüs’teki düşünürlerle geliştirdiği ilişkiler ve buradaki düşünsel faaliyetleri Siyonist düşüncenin gelişimine etkisi bağlamında ele alınarak bunların dönemin önde gelen filozoflarına nasıl aktarıldığı incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kudüs, Siyonizm, Moses Hess, Diyalektik, Sosyalizm.

The Place of Jerusalem in Moses Hess's Work "Rome and Jerusalem" and the Influence of Contemporary Philosophers on his Understanding of Zionism

Miray HALLAK

<https://orcid.org/0000-0003-4220-1882>

miray.alhallaq asbu.edu.tr

Assistant Professor, Ankara Social Sciences University

Faculty of Theology, Ankara, Türkiye

Abstract

Moses Hess (1812–1875), known as the “Communist Rabbi,” is considered one of the founders of German socialism and political Zionism. Theodor Herzl even remarked, “Everything we attempted was already present in his work.” Hess’s *Rome and Jerusalem* is essentially a “Call for the Gathering of Jews in Palestine.” After being exiled from Germany due to his political views, Hess migrated to Jerusalem, where he devoted himself to establishing the philosophical foundations of Zionism. His residence in Jerusalem played a crucial role in shaping his philosophy and encouraging other Jewish thinkers to move to the city. As a staunch supporter of socialism, Hess is often cited as a source of Marx’s assertion, “Religion is the opium of the masses.” He was profoundly influenced by Hegel’s understanding of humanity and dialectics. Until 1845, Hess was an anti-Jewish. And He was a German nationalist. But after settling in Jerusalem, he based his work *Rome and Jerusalem* on the concept of *teshuvah* (repentance), expressing a profound and nuanced attachment to Judaism and the Jewish people. However, an analysis of his work reveals no significant departure from the Hegelian dialectical framework. Throughout his work, Hess references not only Hegel but also thinkers such as Spinoza and Schopenhauer, as well as prominent Jewish intellectuals like Maimonides, Moses Mendelssohn, Solomon Ibn Gabirol, and Zvi Hirsch Kalischer. Also he has influence on Martin Buber, Theodore Adorno, Walter Benjamin, Lev Shestov. This approach suggests an effort to merge the ideas of both historically significant and contemporary Jewish thinkers into a cohesive framework. Although regarded as a “failed socialist” by his contemporaries, Hess’s ambition to construct a system found new expression in Jerusalem, where he sought to apply his ideals to the concept of Zionism. His deep understanding of society enabled him to develop an inclusive perspective, earning him recognition among the Jewish people. He rejected the notion of “Wherever it is good, there is my homeland.” Hess firmly argued that Jerusalem and Palestine should become Jewish territories. Hess maintained that Jewish culture should transform from within rather than through external pressures, a perspective likely influenced by his time in Jerusalem. Another significant point is that Hess, having observed the integration of Jews into German society, was uniquely positioned to compare this experience with that of the Jewish community in Jerusalem. This study will examine the connections Moses Hess established with the Jewish community in Jerusalem, his relationships with thinkers in Jerusalem, and his intellectual activities there in shaping his work *Rome and*

Jerusalem, focusing on their impact on the development of Zionist thought and how these ideas were conveyed to the leading philosophers of the period.

Keywords: Jerusalem, Zionism, Moses Hess, Dialectics, Socialism.